

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ:
НАЦІОНАЛЬНИЙ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ,
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІРИ**

Матеріали

науково-практичного круглого столу

(м. Суми, 27 січня 2023 року)

Суми
Сумський державний університет
2023

СКЛАД ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

Махінчук В. М., д-р юрид.наук, професор, заслужений юрист України, заступник директора з наукової роботи НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Попович Т. Г., канд. юрид. наук, старший дослідник, учений секретар НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Деревянко Б. В., д-р юрид. наук, професор, головний науковий співробітник відділу правового забезпечення ринкової економіки НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Руденко Л. Д., канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки СумДУ;

Плотнікова М. В., канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ;

Сікорська І. М., канд. наук з держ. упр., доцент, голова правління Української асоціації викладачів і дослідників європейської інтеграції;

Швагер О. А., канд. юрид. наук, асист. кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ

*Видання рекомендоване до видання рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 6 від 08.02.2022 року)*

Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри : матер. науково-практичного круглого столу (Суми, 27 січня 2023 р.). – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 150 с.

До збірника ввійшли тези доповідей та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, які брали участь у засіданні науково-практичного круглого столу «Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри», присвяченого актуальним питанням правового регулювання ринків фінансових послуг в Україні та Європейському Союзу й проведеного в рамках реалізації освітнього проекту «619998-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE Європейські стандарти захисту прав споживачів фінансових послуг», що реалізується за підтримки Виконавчого агентства ЄС з освіти та культури (напрямок Модуль Жана Моне програми Erasmus+).

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Підтримка Європейською комісією випуску цієї публікації не означає схвалення змісту, що відображає лише думки авторів, і Комісія не може нести відповідальності за будь-яке використання інформації, яка міститься в ній.

УДК 347.73:336.1(063)

© Сумський державний університет, 2023

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО.....	7
<i>Levkina R.V., Kotko Ya.M.</i> INSTITUTIONAL AND ORGANIZATIONAL MECHANISM OF ADAPTATION OF UKRAINIAN FINANCIAL LEGISLATION TO THE EU LEGAL SYSTEM.....	9
<i>Shvaher O.</i> FINANCIAL INCLUSION IN THE CONTEXT OF SDG.....	13
<i>Бабко Н.М., Мандич О.В</i> ДІДЖИТАЛ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ФІНАНСОВОГО ЗАХИСТУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ.....	16
<i>Бондар Ю. А.</i> ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СФЕРИ НАГЛЯДУ ЗА ВІТЧИЗНЯНИМ СТРАХОВИМ РИНКОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	24
<i>Борщенко В.В.</i> ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СФЕРИ НАГЛЯДУ ЗА ВІТЧИЗНЯНИМ СТРАХОВИМ РИНКОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	24
<i>Грицай А.А., Тверезовська І.С.</i> ЗАХИСТ ПРАВ ІНВЕСТОРІВ КРАУДФАНДИНГОВИХ ПРОЄКТІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ ТА В УКРАЇНІ.....	27
<i>Гуцалюк О. М., Гаврилова Н. В.</i> ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	31
<i>Даценко О. І.</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ШАХРАЙСТВУ З ПЛАТІЖНИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ У СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА ЄС.....	36
<i>Деменко К.Е.</i> ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ З ВАЛЮТНИМИ ЦІННОСТЯМИ.....	40

Денисенко С. І.
СУДОВА ПРАКТИКА СУДУ ЄС ЯК ОСНОВА
ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....43

Деревянко Б. В.
ПРО ПОПУЛЯРИЗАЦІЮ ДЕРЖАВОЮ КРИПТОВАЛЮТ
І КРИПТОМАТІВ СЕРЕД ГРОМАДЯН УКРАЇНИ.....47

Дмитренко Е.С.
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИНКУ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В
УКРАЇНІ: БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР.....51

Загола Т. М.
СКЛАДОВІ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....55

Запорожченко А. В.
ІНСТИТУЦІАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО
АРБІТРАЖУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ: НЕОБХІДНІСТЬ ТА
СВІТОВІ ТРЕНДИ.....59

Зінченко Г. С.
СПІВРОБІТНИЦТВО РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ ТА
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ АУДИТОРІВ В КОНТЕКСТІ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....63

Карпюк І. В.Гальчич І. П.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ
ПОСЛУГ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....67

Корнева Т. В.Сірочук І.В.
ПРОЗОРИСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....69

Кочин В. В.
ЗАКОНОДАВЧЕ ВНОРМУВАННЯ САМОРЕГУЛЮВАННЯ НА
РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ: СУЧАСНИЙ СТАН
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....74

Кучмістенко О. В.

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ПІД ЧАС
ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....78

Максюта А. О.

ПОРЯДОК ДОСТУПУ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
ДО БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ.....82

Маланчук Т. В.

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ, ЯКІ
ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД ЗАГРОЗОЮ ОКУПАЦІЇ ДЕРЖАВОЮ-
АГРЕСОРОМ.....85

Новікова М. М.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОРГАНУ З РИНКІВ
ЦІННИХ ПАПЕРІВ (ESMA).....88

Носирев О. О.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ.....92

Плотнікова М. В.

УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ НА ЕТАПІ НОРМОТВОРЕННЯ У
СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ
У ЄС ТА В УКРАЇНІ.....96

Руденко Л. Д.

ЩОДО ЮРИСДИКЦІНОЇ ФОРМИ ЗАХИСТУ ВІД ФІНАНСОВОГО
ФІШИНГУ.....105

Сагайдак В. О.

ВПЛИВ ЧЛЕНСТВА ДЕРЖАВИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ
НА ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ БАНКУ ЛАТВІЇ.....109

Семіног С. В.

НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПОЗИЧАЛЬНИКІВ, МАЙНО
ЯКИХ ПОШКОДЖЕНО, ЗНИЩЕНО АБО ЗАЛИШИЛОСЬ
НА ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ.....113

<i>Ставерська Т. О.</i> ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ ЯК ІНСТРУМЕНТА РОЗРАХУНКІВ.....	117
<i>Старинський М.В.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ПОВ'ЯЗАНИХ З ОБІГОМ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ.....	121
<i>Ткаченко В.М.</i> ПИТАННЯ ПРИВЕДЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ.....	124
<i>Трембіч А. Я.</i> МАЙБУТНЄ ІНСТИТУТУ СТРАХУВАННЯ ЯК НЕПОЙМЕНОВАНОГО СПОСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ.....	127
<i>Туркот О. А.</i> ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО АГРАРНИХ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ ЄВРОСОЮЗУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	134
<i>Цветков А.М.</i> ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ.....	136
<i>Цукан С.В.</i> НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБОРОТУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	140
<i>Шейн Д.С.</i> ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ ПРИНЦИПУ NULLUM POENA SINE LEGE: НЕДОЛІКИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ.....	145

ІНСТИТУЦІАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО АРБІТРАЖУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ: НЕОБХІДНІСТЬ ТА СВІТОВІ ТРЕНДИ

Запорожченко А. В.

*аспірант, молодший науковий співробітник
Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва
ім. академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України*

23 січня 2020 року Президент України Володимир Зеленський звернувся до учасників Українського сніданку на Всесвітньому економічному Форумі-2020 в Давосі і анонсував можливість створення в Україні міжнародного інвестиційного арбітражу [1]. 3 грудня 2021 року на II Ukrainian Arbitration Forum Заступник Голови Міжнародного комерційного арбітражного суду та Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України (МКАС і МАК при ТПП України) Інна Ємельянова підняла питання щодо перспектив МКАС при ТПП України як інвестиційного арбітражу. Було наголошено на тому, що робоча група МКАС вже займається розробкою спеціалізованого регламенту [2]. Під час ІХ Міжнародних арбітражних читань пам'яті академіка І.Г. Побірченка 4 листопада 2022 року Ольга Костишина, радник Голови МКАС при ТПП України, повідомила, що робота над проектом регламенту з розгляду інвестиційних спорів знаходиться на

фінальній стадії [3]. Ця коротка довідка свідчить про послідовність запровадження в Україні інвестиційного арбітражу.

Особливої актуальності таке запровадження стало набувати після повномасштабного вторгнення військ російської федерації на територію України, та принесених війною збитків. Після майже року (на час написання цього матеріалу 336 днів) активних бойових дій із застосуванням усіх видів озброєння та військової техніки, окрім ядерної зброї, дії міжнародної спільноти явно свідчать на користь запровадження широких інвестицій до України після закінчення бойових дій та початку періоду відновлення.

Можливі спори які виникатимуть під час інвестиційної діяльності спрямованої на відновлення України, мають бути належним чином вирішені. Безсумнівно, одним з найефективніших способів їх розв'язання є міжнародний інвестиційний арбітраж. Саме тому створення такої інституції в Україні стало гострою потребою.

Ще у 1856 році у справі *Russell v. Pellegrini* лорд Кемпбелл (John Campbell, 1st Baron Campbell, 1779 – 1861) висловив таку думку: «Чомусь за старих часів суди з жахом ставилися до арбітражу; і навіть сумнівалися, чи законним є застереження про перспективну передачу спорів. Я ніколи не міг уявити, чому сторонам не можна дозволити пов'язати себе зобов'язаннями щодо вирішення своїх суперечок у будь-який спосіб, про який вони домовилися» [4]. З того часу, звичайно, відбулися певні зміни, а проблема «ненависті» до арбітражу в англійських суддів нівелювалася стабільною суддівською винагородою замість оплати за кількість розглянутих справ, однак перестороги щодо арбітражу з різних причин виникають.

Нині дослідники зазначають що «вже не можна впевнено сказати, що інвестиційний арбітраж продовжує викликати загальну довіру. Але, що дуже важливо, існуючі альтернативи, такі як державні суди, не обов'язково викликають більше довіри» [5, 10]. До того ж, присутня глибока недовіра до урядів, які розглядаються як «схильні до популістського тиску, зі слабкою прихильністю до правової передбачуваності та забезпечення виконання контрактів, керуючись ірраціональними цілями». В цьому контексті арбітри служать об'єктивним запобіжником, неупередженим, об'єктивним та незалежним [5, 8].

Наступним кроком до необхідності міжнародних реформ став вихід держав з системи вирішення інвестиційних спорів яка була сформована навколо діяльності Міжнародного центру вирішення інвестиційних спорів – МЦУИС. Болівія денонсувала Конвенцію про порядок

вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами у 2005 році. Цей крок не викликав «ефекту доміно», як побоювалися, проте 2009 року Конвенцію денонсував Еквадор [5, 10]. Інші держави поки не поспішають з такими кроками.

На теренах Європейського Союзу існує інша проблема – у зв'язку з особливою роллю Суду Європейського Союзу (Court of Justice of the European Union – CJEU) у системі правового захисту Союзу, право ЄС, не може кваліфікуватися як застосовне матеріальне право в арбітражі, в силу того що лише CJEU має юрисдикцію щодо застосування та тлумачення права ЄС, включаючи ті норми міжнародного права, які стали частиною правопорядку ЄС. Така позиція висловлена CJEU у рішенні по справі *Commission of the European Communities v Ireland (Case C-459/03)* [6].

30 квітня 2019 року CJEU ухвалив, що механізм врегулювання суперечок між інвестором і державою (Investor-state dispute settlement – ISDS), передбачений угодою про вільну торгівлю між ЄС та Канадою (Comprehensive Economic and Trade Agreement – CETA), сумісний із законодавством ЄС [7]. Водночас, вирішення спорів які виникають із двосторонніх інвестиційних договорів (ДІД) між країнами-членами ЄС шляхом інвестиційного арбітражу є неможливим в силу позиції CJEU викладеною у рішенні у справі *Slovak Republic v. Achmea B.V. (Case C-284/16)*. Згідно якої арбітражні застереження в ДІД між країнами-членами є нікчемними, оскільки порушують виключну юрисдикцію CJEU щодо застосування та тлумачення права ЄС, а також примату *acquis communautaire* [8]. Таким чином, держави-члени ЄС можуть використовувати переваги інвестиційного арбітражу в рамках ДІД між ними та іншими державами які не є членами ЄС. А от арбітраж щодо «внутрішніх» ДІД є прямо забороненим практикою CJEU.

Варто наголосити на тому, що подібна система прецедентного регулювання у ЄС впливає на можливості вирішення спорів в інвестиційному арбітражі після того як Україна стане державою-членом ЄС, проте, не має впливу на можливість створення інвестиційної арбітражної інституції в Україні.

Цікавим вирішенням проблеми недовіри до державних судів, МЦУІС, та необхідності вирішення інвестиційних спорів між державами-членами ЄС зокрема, і з державами які є економічними партнерами ЄС в цілому, в порядку арбітражу стала ідея створення Багатостороннього інвестиційного суду у березні 2018 року Рада Європейського Союзу видала Комісії ЄС мандат на проведення пере-

говорів щодо створення Багатостороннього інвестиційного суду (Multilateral Investment Court – MIC) [9]. Загальна ідея такого арбітражу може бути зведена до тієї за якою нині діє Європейський суд з прав людини, де судді обираються з числа кандидатів запропонованих державами які є сторонами Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод. Окрім того, з огляду на особливості застосування права ЄС, і права будь-якої з національних юрисдикцій, MIC має користуватися власним Регламентом. Найбільш повно ідея створення та діяльність майбутньої організації викладено у системному дослідженні Марка Бунгенберга та Августа Рейніша « Від двосторонніх арбітражних трибуналів та інвестиційних судів до багатостороннього інвестиційного суду: варіанти інституціоналізації врегулювання спорів між інвесторами та державою [10].

На наше переконання, враховуючи тенденцію до створення Багатостороннього інвестиційного суду та отримання Україною статусу держави-кандидата на членство в ЄС, досить символічною стане пропозиція створення такої інституції з штаб-квартирою саме в Україні. Фундаментом такої інституції може бути вдале запровадження інвестиційного арбітражу в МКАС при ТПП України, яке неодмінно станеться, враховуючи крайню необхідність існування такої інституції в Україні.

Література:

1. Селівон М. Інвестиційний арбітраж. Навіщо він Україні і як повинен працювати. New Voice. Бізнес. 2020. URL: <https://cutt.ly/w9vR156>.
2. II Ukrainian Arbitration Forum. ICAC. URL: <https://icac.org.ua/novyny-ta-publikatsiyi/ii-ukrainian-arbitration-forum/>.
3. Світова безпека і міжнародний арбітраж. Основні висновки IX Міжнародних арбітражних читань пам'яті академіка І.Г. Побірченка. ICAC. URL: <https://cutt.ly/w9vRBAy>.
4. George Russell v Anthony Snider Pellegrini. 1856 6 Ellis and Blackburn 1020. URL: <http://www.commonlii.org/uk/cases/EngR/1856/935.pdf>.
5. Waibel M., Kaushal A., Chung Kwo-Hwa, Balchin C. The Backlash Against Investment Arbitration: Perceptions and Reality The Backlash Against Investment Arbitration Kluwer Law International, March 2010. URL: <https://ssrn.com/abstract=1733346>
6. Commission of the European Communities v. Ireland (Case C-459/03). Judgment of the Court of Justice of the European Union

(Grand Chamber) of 30 May 2006. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62003CJ0459>

7. Opinion 1/17 of the Court of Justice of the European Union of 30 April 2019. ECLI:EU:C:2019:341.

URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=213502&doclang=EN>

8. Slovak Republic v. Achmea B.V. (Case C-284/16) Judgment of the Court of Justice of the European Union (Grand Chamber) of 6 March 2018.

URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62016CJ0284>

9. Recommendation for a Council Decision authorising the opening of negotiations for a Convention establishing a multilateral court for the settlement of investment disputes. 13 September 2017. COM/2017/0493. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2017:493:FIN>

10. Bungenberg M., Reinisch A. From bilateral arbitral tribunals and investment courts to a multilateral investment court: Options regarding the institutionalization of investor-state dispute settlement. European Yearbook of International Economic Law. Special Issue. Springer Open, Berlin, 2020. 222 p. DOI: <http://dx.doi.org/10.1007/978-3-662-59732-3>

---

⁴ Дослідження проведено на виконання міжнародного проекту в сфері освіти «619998-EPP1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE Європейські стандарти захисту прав споживачів фінансових послуг» (спільний проект СумДУ, Еразмус+ Жан Моне Фонду та Виконавчого агентства з питань освіти та культури за підтримки ЄС). Підтримка Європейською комісією випуску цієї публікації не означає схвалення змісту, який відображає лише думки авторів, і Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, що міститься в ній.